

A KESERGŐ SZERELEM SZÖVEGEI

A magyar klasszikusok kritikai kiadásának szabályzata értelmében a művek újraközlése alkalmával „Alapszövegül általában az író életében megjelent utolsó szövegközlés vagy a legkésőbbi eredeti kézirat szolgál”. A *Kesergő szerelem* sajtó alá rendezése során azonnal el kellett térni ettől a szabálytól, mégpedig azért, mert a kisregénynek két kiadása van, 1918-ban *A Hét*-ben jelent meg, majd 1920-ban a budapesti *Táltos*-nál könyv alakban is. A mű kézírata nem maradt fenn.

A két szöveg között néhány helyen eltérést találunk. Nyomdatechnikai, betűkészleteti okokból az *i*, *u*, *ü* magánhangzó tartamát egyikben sem jelölték, viszont a kötetben *A Héttel* ellentétben a *c* hangot már nem *cz*-vel, hanem *c* betűvel írták, helyesírása tehát korszerűbb. A mássalhangzók hosszúságának jelölése és az írásjelhasználat mindkét kiadványban ingadozik, következetlen. A lap szövegében kevesebb a sajtóhiba, mint a könyvben, amelyben különösen a betűk kihullásával létrejött hiátus gyakori. Ezúttal csak néhány példát említünk meg, olyanokat, amelyek megfejtéséhez a kitalálás nem vezetne eredményre, a talányt teljes bizonyossággal csak *A Hét* szövegével való egybevetés fejt meg: séges (K)*: hüséges (H); tábban (K): butábban (H); kovics (K): Markovics (H). Nemcsak a hiátus, a betűcsere is értelemzavaró lehet: belöle (K): felöle (H); ivásokban (K): irásokban (H); ripacsos (K): pipacsos (H).

A két szöveg között nemcsak betűeltérések vannak.

* K: kötet; H: *A Hét*

Szócserére is akad példa: Lengváry (K): Békássy (H), sőt nagyobb egységek is különbözhetnek egymástól: „...tengerocsobogás komor sziklaparton, selyemfűvü rétek virágzó köntöse, csendes-csicsergős hajnalon, orgonák nyílása... (K): „...tengerocsobogás komor sziklaparton, selymesfűvü rétek virágzó köntöse, csendesvizü csermely csevegése, bimbók fakadása madárscicsergős hajnalon, orgonák nyílása...” (H). A két szövegegység egybevetése arról győz meg bennünket, hogy a haplographia, a szövegkiesés következménye az egyszerűsödés, ugyanis a lapban éppen egy sort tesz ki az a mondatzszakasz, amely a könyvből hiányzik; a kötet valószínűleg *A Hét* alapján készült.

A két szöveg között a következő eltéréseket figyelhetjük meg meg: sajátos lapjait (K): sajátos szagu lapjait (H); állapotát Békássynak (K): állapotát legjobb barátjának, Békássynak (H); késő volt visszafordulni (K); késő volt, nem tudott, nem akart, meg semmi kedve sem volt visszafordulni (H); a sötétbe (K): a sötétségbe (H); a virág illatát (K): a virág jellemző illatát (H).

Szenteleky egyszerűsítő eljárásáról vagy szedéshibáról van-e szó? A kötetben közölt regénynek fennmaradt egy olyan példánya, amely két kéziratos bejegyzést is tartalmaz. Hogy mindkettő valóban Szenteleky tollából származik, az hátrahagyott levelei alapján könnyen bizonyítható. „Irtam 1914 távoli tavaszán” — áll a regény legvégén. A harmadik oldalon pedig a címet a szerző fekete tintával áthúzta, és fölé írta: „Egy fáradt sziv szerelmei”, Szenteleky tehát nem idegenkedett regényének javításától. A kötetsszövegben azonban egyetlen változtatás, kézirásos intervenció sem található. Nincs tudomásunk róla, vajon Szenteleky részt vett-e regénye nyomdai megmunkálásának valamely fázisában. Annyi bizonyos, hogy stílusa első kisregényét követően mindinkább egyszerűsödik, letisztul, megritkulnak benne a „csendesvizü csermely cse-

vege"-szerű alliteráló túlzások, a kacskaringós, indázó mondatokat felváltják az egyszerűbb szerkezetek. Mégsem lehet teljes biztonsággal eldönteni, vajon csupán nyomdászai gondatlanságról vagy a szerző tudatos beavatkozásáról van-e szó.

A fentiek alapján a későbbi, a kötetbeli szöveg nagyfokú romlása állapítható meg, amelynek ismeretében el kellett térni az ultima manus elvétől, s a legfontosabb különbségek regisztrálásával a korábbi közlést tekinteni a mostani kiadás alapszövegének.

Toldi Éva